

Розвиток економічної та соціальної сфери с. Пісківка Бородянської волості Київського повіту в ХІХ – на початку ХХ ст.

У статті розкрито процес розвитку снт. Пісківка Бородянського району Київської області протягом ХІХ та початку ХХ ст. Зокрема, відображено розвиток окремих промислових виробництв, залізничного транспорту та шкільництва. Також зазначено, що в процесі розвитку починає формуватися торговельна мережа селища та здійснюватися будівництво для промислових робітників.

Ключові слова: Пісківка, Рудня Пісківська, річка Тетерів, залізниця, деревне вугілля, поташ, млин, школа, станція.

Volodymyr Studinsky, Iryna Zhilenkova

Economic and social development of Piskivka village of Borodyanka parish, Kyiv region in the XIX – early XX century

The article describes the process of development of modern urban areas. Piskovka borodyansky district of the Kiev region. In particular, the development of individual industrial production, rail transport and schooling is shown. The process of interconnection of production of commodity production in the region and its distribution on the market is traced. First of all, production was based on a local raw material base - forest, land, iron ore. This is what contributed to the development of rural economy (agriculture, cultivation), forestry (wood processing, harvesting of mushrooms and berries), iron processing. The dynamics of rural production growth is also shown. It was noted that the construction of the railway, which connected it with practically the whole European part of the Russian Empire, played an exceptional role for the development of the region. The reform of 1861 and industrial development also contributed to the development of education in the province. The gradual development of industry and transport in the region also required not only employees, but also those with a certain knowledge. This process also contributed to the development of the social sphere, especially in the field of education. Therefore, a significant number of children, beginning in the 1870-s, are beginning to be involved in elementary school education. Also, the sphere of trade, servicing and construction of housing for industrial workers is beginning to develop.

Key words: Piskovka, Rudnya Piskovska, Teteriv, railroad, charcoal, potash, mill, school, railway station.

Владимир Студинский, Ирина Жиленкова

Развитие экономической и социальной сфер с. Песковка Бородянской волости Киевского уезда в ХІХ – начале ХХ в.

В статье раскрыт процесс развития пгт. Песковка Бородянского района Киевской области в течение ХІХ – в начале ХХ вв. В частности, показано развитие отдельных промышленных производств, железнодорожного транспорта и школьного образования. Также отмечено, что в процессе развития начинает формироваться торговая сеть населенного пункта и осуществляется жилищное строительство для промышленных рабочих.

Ключевые слова: Песковка, Рудня Песковская, река Тетерев, железная дорога, древесный уголь, поташ, мельница, школа, железнодорожная станция.

Географічне положення сучасної Пісківки доволі цікаве. Насамперед це пов'язано з тим, що населений пункт лежить на порубіжжі двох локалізованих цивілізаційних просторів – древлянського і полянського, на порубіжжі двох природних зон – Полісся і Лісостепу, на порубіжжі двох сучасних областей – Житомирської і Київської. Як би там не було, але в Пісківці переплітається це порубіжжя в єдиний історичний та географічний простори. Образно кажучи, Пісківка стала «воротами» у цьому порубіжжі часу та простору, «воротами» в Древлянську землю.

Щодо етимології назви Пісківка можна сказати, що вона чітко пов'язана із тим, що сам населений пункт розташований на піщаних ґрунтах. Тобто означало, що поселення існує на піску. Власне пісок являє собою сипучу гірську породу, що складається з крупинок твердих мінералів, переважно кварцу. В українській мові території, простори, ділянки землі, що покриті цією породою називають пісками¹. Причому наголос цього слова може бути як на першому, так і на другому складі, що часто визначало і назву населеного пункту.

У середині XIX ст. І. Фундуклей у своїх дослідженнях відзначав, що в Київському повіті на кордоні з Радомишльським повітом переважає пісок, якого утримується в ґрунті до 80 відсотків².

Важливе місце у розвитку господарства краю відіграла Рудня Пісківська, яка, на думку дослідників, з'являється наприкінці XVI – на початку XVII ст. Оскільки, населений пункт на межі двох територіально-адміністративних територій Київської землі, то Рудня Пісківська у певні історичні періоди підпорядковувалася Радомишлю³. Рудні в масиві р. Тетерів були поширеним явищем, бо в даному регіоні є в наявності значні запаси залізної руди. Рудні, як правило, являли собою систему споруд для добування корисних копалин, а також гірничопромислове підприємство, що здійснювало це добування⁴.

Доволі цікавий опис місцевості краю дає І. Фундуклей у «Статистичному опису Київської губернії». Зокрема, він зазначав, що на р. Тетерів, в районі стику Радомишльського та Київського повітів знаходяться низини, які більш широко

протягаються від с. Чудин до с. Мигалки, від с. Заруддя до с. Блитчи. Як зазначає автор (мова оригіналу збережена):

«Здесь везде – низкие луга в половодье, заливаемые водою из р. Тетерева и других впадающих в нее рек и речек. Из оставшейся после весенних разливов воды на этих низких лугах образуются болота и озера, порастающие лозою и болотными травами, совершенно негодными в корме скоту. В некоторых местах эти болота и озера с года на год увеличиваются числом и расширяются в объеме, превращая обширные луга в бесполезные водные пустыни. Такие же болота, часто довольно значительные, простираются от р. Тетерева до р. Здвиже и занимают все восточное пространство между этими реками. Болота тетеревские соединяются с одной стороны с приднепровскими болотами, а с другой выходят низинами до р. Ирши и вверх довольно широкою полосой, по границе Овручского уезда, до р. Рольши»⁵.

Провіювання зерна. Київська губернія.
Початок XX ст. (ЦДКФФА – 0 – 189422)

¹ Словник української мови. – Т. 6. – К.: Наукова думка, 1975. – С. 544.

² Фундуклей И. Статистическое описание Киевской губернии. – Ч. 2. – Спб., 1852. – С. 6.

³ Білокінь Л.О. Пісківка // Літопис рідного краю: Бородянщина. – К.: Вид-тво Харитоненка, 2002. – С. 278.

⁴ Словник української мови. – Т. 8. – К.: Наукова думка, 1977. – С. 896.

⁵ Фундуклей И. Статистическое описание Киевской губернии. – Ч. 1. – Спб., 1852. – С. 31.

Поруч із традиційним сільськогосподарським виробництвом у краї розвивалась і промисловість. Зокрема, у 1760 році почав діяти чавуноливарний завод⁶. Швидше всього, що дане підприємство стало формуючим Рудні Пісківської. Архівні документи свідчать, що у 1845 році в с. Пісківка діяв винокурний завод, який щодоби виробляв 300 пудів відповідної продукції, а загально річний обсяг виробництва становив 9000 пудів⁷. Винокурня являла собою підприємство з виробництва горілки чи спирту, що виганяли із зернових (жито чи пшениця) та картоплі, а також інших можливих сільгоспродуктів⁸. Крім того тут могли виробляти і так званий «технічний спирт» із відповідних сортів деревини. Така ймовірність цілком допустима, оскільки регіон є лісовим.

Так, наявність значних лісових ресурсів давала можливість розвиватися промислом по випалюванню деревного вугілля та виготовлення поташу. За даними І. Фундуклея у 1847 році в Київ по водних шляхах було доставлено 900 кулів деревного вугілля на загальну суму 800 рублів асигнаціями. Тут варто зазначити, що вимір грошових сум у той час відбувався в рублях асигнаціями та рублях сріблом. Твердою валютою вважався срібний рубль, курс якого коливався по відношенню до рублів асигнаціями в межах 1 : 3,6⁹. Як видно із *таблиці 1* поставки деревного вугілля із лісових районів Київщини до губернського центру був досить стабільним, що давало значні доходи для розвитку його виробництва.

Таблиця 1.

Доставка деревного вугілля водними шляхами до Києва у 1837-1844 рр.¹⁰

Рік	Обсяги поставок	Загальна сума поставок	Примітки
1837	900 кулів*	800 руб. асигнаціями	* Куль – у широкому вжитку є струшений від уламків сніп жита або пшениці ¹¹ . У даному випадку, очевидно, мова йде про зв'язку обпаленої деревини певного об'єму.
1838	780 четвертей**	890 руб. асигнаціями	** Четверть – міра довжини, яка дорівнює четвертій частині аршина (17,775 см); міра об'єму сипких тіл, що дорівнює 8 четверикам (близько 210 л.) ¹² .
1839	1354 четвертей	2684 руб. асигнаціями	
1840	1015 кулів	191 руб. сріблом	
1841	710 кулів	190 руб. сріблом	
1842	300 кулів	138 руб. сріблом	
1843	500 кулів	150 руб. сріблом	
1844	692 кулі	159 руб. сріблом	

⁶ Історія міст і сіл Української РСР. Київська область. – К.: УРЕ, 1968. – С. 220.

⁷ Державний архів Київської області, ф.1238, оп.1, спр.555, арк.6.

⁸ Словник української мови. – Т. 1. – К.: Наукова думка, 1970. – С. 442.

⁹ *Студінський В.А., Верба Д.В., Терещенко О.В.* Фінанси Києва: історія та сьогодення. – К.: Фенікс, 2010. – С. 45.

¹⁰ *Фундуклей І.* Статистическое описание Киевской губернии. – Ч. 3. – Спб., 1852. – С. 460-461.

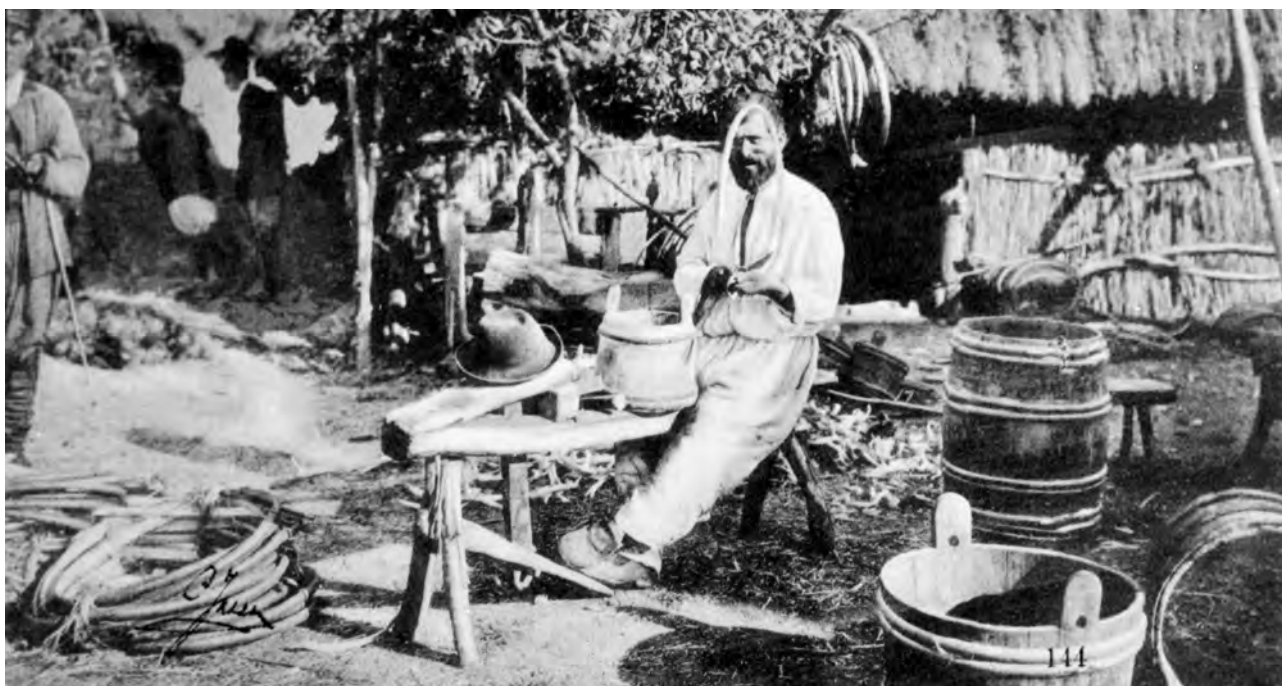
¹¹ Словник української мови. – Т. 4. – К.: Наукова думка, 1973. – С. 392.

¹² Словник української мови. – Т. 11. – К.: Наукова думка, 1980. – С. 319.

Сільська садиба. Київська губернія.
Кінець XIX – початок XX ст.
(ЦДКФФА – 0 – 189737)

Бондар за виробництвом діжок.
Київська губернія. Кінець XIX – XX ст.
(ЦДКФФА – 0 – 182713)

Поташ також доставлявся на ринок Києва з півночі Київщини, зокрема і з району с. Пісківка водним шляхом по річках Тетереву та Дніпру. Так, у 1842 році в Київ було доставлено 15 пудів поташу на загальну суму 25 рублів сріблом, а 1843 року – 814 пудів на суму 814 рублів сріблом¹³. Населенні пункти, де вироблявся поташ, як правило, називали Будами або Поташнями. Сировиною для виготовлення поташу був попіл дуба, в'яза, клена чи горішника. Попіл деревини у спеціальних дубових коритах заливався водою в результаті чого отримували лужний розчин. У свою чергу випаровування цього розчину відбувалося у спеціальній чотирикутній ємності. Отримана суха речовина і являла собою, так званий поташ, який за хімічною формулою являв собою K_2CO_3 – карбонат калію. Ця речовина використовувалася у виробництві мила та скла. Окрім цього, поташ, точніше розчин поташу використовувався для вимочування грубї тканини. Та варто зауважити, що при виробництві поташу завдавалося відчутної шкоди довкіллю, насамперед тому, що знищувалися величезні території лісових насаджень.

Наявність лісів давала можливість розвивати у краї й інші промисли. Зокрема, це стосується збору грибів та ягід. Лише у 1842 року на київський ринок з півночі губернії було доставлено 200 пудів сушених грибів на загальну суму 75 рублів сріблом.

¹³ Фундуклей И. Статистическое описание Киевской губернии. – Ч. 3. – Спб., 1852. – С. 460.

У 1814 році с. Загальці належать графині Марії Савицькій, а села Пісківка, Рудня Пісківська та Галинка знаходять у власності князя Олександра Любомирського¹⁴. У середині XIX століття с. Пісківка було у власності Л.І. Понятовського. До його маєтку в 1864 році також входили с. Стара Буда, хутори Раска та Поташня і с. Мірча, де діяв склозавод¹⁵. Згодом Л. Понятовський с. Пісківку з фільварками, с. Мірчу зі склозаводом, с. Стару Буду, хутори Поташню, Раску та Рудню (Пісківську), де працював завод із виробництва сукна передав у розпорядження Душинського¹⁶.

За даними, які наводить Л. Похилевич, у с. Пісківка протягом XIX ст. діяли млин по виробництву крупи, суконна, шкіряна та ткацька фабрики, чавунний та мідний заводи. У 1880-х роках працювала лише фабрика з виробництва сукна. У Рудні Пісківській діяв сукновальний млин¹⁷. Сукновальня в цей історичний період являла собою мануфактурне виробництво з використанням простих механізмів та чітким поділом праці. Зовнішньо підприємство більше нагадувало простий водяний млин, оскільки у рух механізми приводилися завдяки енергії води. Сама споруда, швидше всього, була дерев'яною.

На сінокосі. Київська губернія.
Кінець XIX – початок XX ст.
(ЦДКФФА – 0 – 189368)

Пісківський лікар Розенталь із родиною.
Фото 1910-х рр.

¹⁴ Центральний державний історичний архів м. Києва (далі – ЦДАК), ф. 127, оп. 1009, спр. 99, арк. 56.

¹⁵ Там само, ф. 486, оп. 5, спр. 464, арк. 116 (зв.).

¹⁶ Там само, спр. 481, арк. 39 (зв.).

¹⁷ Похилевич Л. Уезды Киевский и Радомысльский. – К., 1887. – С.47.

У XIX столітті вже застосовувалися валяльні преси та валяльні машини, в яких насичена теплою рідиною вовна пропускала між двома циліндрами, які крутились і пропускали у вузький жолоб з кришкою, причавлену вантажем власне вовну¹⁸.

На такого типу мануфактурних підприємствах було задіяно кілька працівників, які виконували відповідні функції. Все залежало від того якого рівня досягався випуск готової продукції. Повний цикл у професійній готовності працівників виглядав наступним чином. Так, відбором тонкого від грубих сортів вовни займався робітник-розбірник. Потім вовна переходила до фарбувальника, котрий після відповідного фарбування продукт передавав до мотальника, який насичував матеріал маслом. Власне на цьому і закінчувався попередній етап обробки вовни. Наступна операція – розчісування м'якої суконної вовни кардами (камвольна вовна розчісувалася гребнями, що були аналогічними до розчісування льону), являли собою дошки, поверхня яких мала дрібні зубці різної форми і товщини. Кардування було однією з найважливіших і найважчих ручних операцій у системі виробництва вовняного сукна. Розчесана вовна вже була готова до прядіння безпосередньо на прядці. Готову нитку перемотували і відправляли ткачу. Після цього відповідний робітник фарбувальник-розтиральник очищав вовну від масла та сміття, а інший робітник-щипальник вищипував з поверхні вовни вузли. Сукновальник за допомогою спеціального штоку здійснював безпосередньо процес валяння. Остання операція, якій піддавалося сукно виконувалася ворсувальником, якій піднімав кінці волокна (ворсу). Завершувалося виробництво підстриганням сукна спеціальними ножицями майстром-стригальником¹⁹.

На кінець 1890-х років в с. Пісківка працював водяний млин на одній поставі, де був один робітник. Млин належав селянському товариству, проте його віддали в оренду за річну плату

розміром в 65 рублів. Також діяли дві кузні. У населеному пункті була своя пожежна частина, яка складалася із двох пересувних діжок на кінській тязі та трьох багрів. На її утримання селянське товариство жодних цільових коштів не спрямовувало. Разом з тим товариство селян утримувало один хлібний магазин, в якому станом на 1 січня 1900 року в наявності було озимого насіння 158 четвертей, а ярового – 78 четвертей. Також у Пісківці працювала одна казенна винна крамниця. У Рудні Пісківській діяв водяний млин, який знаходився у власності графа Й.А. Шембека, і орендувався міщанином Федором Фадейовичем Новицьким за 200 рублів на рік²⁰.

У 1904 році неподалік Рудні Пісківської на місці значних покладів піску дворянином Дитрихом Войцеховським було засновано невелике промислове виробництво скляних для газових світильників. Діяльність гуті припинилася зі смертю Д. Войцеховського у 1917 році.

Найбільшим землевласником наприкінці XIX – на початку XX ст. в краї був граф Йосип Адамович Шембек, якому належало 24666 десятин землі²¹. Також значні земельні ресурси належали і графу Браницькому, контора маєтку знаходилася на ст. Тетерів. У дослідницькій історичній літературі радянського періоду наводиться інформація, що мешканці с. Пісківка активно боролися проти місцевого поміщика, особливо в роки революції 1905 року²². Л.О. Білокін у своїх краєзнавчих дослідженнях говорить про те, що пісківчани мали намір ділити поміщицьку землю поміж собою і активними ініціаторами цієї справи були Єрофій Сергієнко, Омелян Мельниченко, Прохір Ткаченко. Даний виступ селян, начебто, був жорстоко придушений військовими козаками²³. Проте, в такому опису перебігу подій і оцінці революційного настрою більшості населення краю є певні питання. Зокрема, у висвітленні такого факту мова не йде про конкретну особу проти якої повставали селяни.

¹⁸ История войлока и искусства валяния шерсти. Режим доступа: <http://www.liveinternet.ru/users/iravika/post220762762/>

¹⁹ Техника суконного производства (техника суконной мануфактуры). Режим доступа: <http://telarian.ru/?id=313&r=history>

²⁰ Список населенных мест Киевской губернии. – К.: Губстаткомитет, 1900. – С. 39-40.

²¹ Памятная книжка Киевской губернии на 1907 год. – К.: Типогр. губ. правл., 1906. – С. 112.

²² Історія міст і сіл Української РСР. Київська область. – К.: УРЕ, 1968. – С.22.

²³ Білокін Л.О. Пісківка // Літопис рідного краю: Бородянщина. – Вип. 2-й. – Немішаєве: Вид-тво «Даж-Бог», 2008. – С. 311.

Рух потягу на одній із дільниць Південно-Західної залізниці.
Київська губернія. Початок XX ст. (ЦДКФФА – 2 – 134581)

Місцевий священик
Ценіалін Максимович
Крижанівський.
Початок XX ст.

Скиртування соломи.
Київська губернія.
Кінець XIX –
початок XX ст.
(ЦДКФФА
– 0 – 182698)

Та, за великим рахунком, орна земля навколо с. Пісківка належала селянам, яку вони і обробляли. Тому така оцінка революційності місцевих мешканців знаходиться у дискусійній площині.

Та разом з тим, не можна сказати, що у краї не було борців за соціальну справедливість і прихильників марксистських ідей. Взагалі на початку XX століття такі ідеї мали чимале поширення, особливо серед студентської та робітничої молоді. Зокрема, в агентурних документах цар-

ської жандармерії від 3 квітня 1908 року збереглись такі донесення (мова оригіналу збережена):

«Сотрудник узнал, что стрелочники ст. Тертерев Сидор Марченко и Наконечный и конторщик, молодой человек, ведающий корреспонденцией (по фамилии пока неизвестной) состоят членами «Всероссийского железнодорожного союза, придерживаясь программы РСДРП. Марченко и Наконечный, будучи 22 марта у сотрудника передали ему:

1) ...что принадлежат к «союзу» и признают экономическую борьбу с капиталистами и прavitельством путем мирных забастовок; при этом сказал, что когда потеплеет «то мы покажем себя», особенно если Дума к этому времени не издаст какого-либо закона в пользу народа; тогда выступают в виде забастовок, по его словам, начнут служащие железной дороги...

2) ...что из Киева к ним в Тетерев, а главным образом из Бородянки приезжают ораторы, что в праздник св. Пасхи туда прибудут товарищи на сходку, которая должна состояться в лесу социал-демократические идеи на их дороге ширятся и поэтому на конторщице лежит обязанность не только читать прокламации и ьрошюры, но и распространять их... Марченко высказался, что во главе Бородянской социал-демократической организации стоит какой-то доктор земский... явка в аптечном складе Бородянки...

...в Бородянке состоит земский врач Отто Фридрихович Гейне, 28 лет, квартирующийся в конце Бородянки, в доме священника²⁴».

Даний документ свідчить про те, що на той момент в країні, а Бородянська волость не була винятком, розширилася мережа соціал-демократичних організацій, метою яких було поширення марксистських ідей та повалення самодержавства, тобто розкитування соціального устрою та створення революційної ситуації.

Реформа 1861 року дала серйозний поштовх для розвитку народної освіти. Так, цього року у с. Загальці (до парафії церкви входили села Пісківка, Рудня Пісківська та Раска) було утворено однокласне парафіяльне училище, яке облаштувалося у спеціально збудованому приміщенні. На його утримання в 1880-х роках виділялося щороку 200 рублів. В самому ж училищі у 1886 році навчалось 67 учнів²⁵, серед яких могли бути і пісківчани. У 1886 році відкривається школа грамоти у с. Пісківка, яка розмістилася у спеціально збудованому приміщенні, на її утримання селянське товариство виділяло 160 рублів щорічно. Навчалися у школі 32 хлопчики та одна дівчинка. Щоправда, кожного навчального року кількісний і якісний склад учнів школи змінювався. Довгий

час вважалося, що школа у с. Пісківка почала функціонувати у 1890 році, коли навчальні заклади такого типу переходять у підпорядкування Київської єпархії. Також вважається, що першим учителем у школі грамоти був відставний військовий Опанас Рудниченко, а згодом його на цій посаді змінив диякон місцевої церкви Брайковський.

1895 року навчальний заклад такого ж типу було відкрито і в Рудні Пісківській, на його утримання виділялося 30 рублів щорічно²⁶. Для загального уявлення картини зі школами варто сказати, що такі ж навчальні заклади були відкриті і в інших населених пунктах парафії. Зокрема, у с. Галинка на утримання школи виділяли 102 рублі щороку і навчалось в ній у 1910 році 42 учні (всі хлопчики). На утримання школи у Новій Буді виділялося 100 рублів щорічно і навчалось в ній також 42 учні (32 хлопчики та 10 дівчаток)²⁷.

Школа грамоти являла собою навчальний заклад, який створювався і утримувався за ініціативи сільської громади. Навчання у такого типу школах тривало один-два роки, де викладалися основи Закону Божого, читання, письма та арифметики. Фактично учні тут здобували початкову освіту. У 1891 році школи грамоти переходять під юрисдикцію Синоду і головну організаторську функцію в їх діяльності здійснюють місцеві священники.

Значний вплив на розвиток краю зіграло відкриття залізниці Київ-Ковель, яка почала функціонувати у 1902 році. Залізниця напряму з'єднавала Пісківку з центром губернії – Києвом, а також відкрила шлях практично до західних кордонів імперії. Також стало більш швидшим пересування людей і вантажів на значні відстані та збільшилися можливості в обсягах перевезень. Тут лише додамо, що за період 1901-1911 рр. потік вантажотранспортних перевезень зріс на 81,6%. Технічно залізниця у той період не відставала в оснащенні від європейських. Середня тяга паровозу дорівнювала 8,4 т, а середня вантажопідйомність вагону становила 15,2 тонни²⁸. У зв'язку із з цим загальні обсяги вантажоперевезень по українських залізницях у 1910-1913 рр. досягли 4,2 млрд пудів²⁹.

²⁴ ЦДІАК, ф. 274, оп. 1, спр. 2302, арк. 9 (зв.) – 11.

²⁵ Там само, ф. 127, оп. 1009, спр. 1042, арк. 36 (зв.).

²⁶ ЦДІАК, ф. 127, оп. 1009, спр. 1046, арк. 41.

²⁷ Там само, спр. 1099, арк. 72 (зв.).

²⁸ Історія народного господарства Української РСР. – Т. 1. – К.: Наукова думка, 1983. – С. 411-412.

²⁹ Історія Української РСР. – Т. 4. – К.: Наукова думка, 1978. – С. 238.

1902 року почала функціонувати на ділянці Київ-Коростень станція Тетерів, яка фактично стала розширенням території с. Пісківка. Власне залізнична станція являє собою транспортне підприємство, яке організовує перевезення пасажирів, багажу і вантажів. На залізничній станції, як правило, є вокзал, що являє собою комплекс споруд і виконує функції обслуговування пасажирів на транспортних комунікаціях, службово-технічні приміщення, сортувальні гірки, пристрої залізничної сигналізації тощо³⁰. Первісна будівля залізничного вокзалу була споруджена за таким же планом як і вокзал на станції Буча. Начальником дистанції у цей період був інженер Михайло Григорович Борисович, а функції начальника станції Тетерів виконував військовий інженер Микола Миколайович Ігнат'єв³¹.

Залізнична станція відігравала відповідну роль і у поштовому зв'язку. Так, на ст. Тетерів розвантажувалися та завантажувалися поштові вагони №№ 267 та 268. Тут відбувався прийом та видача різноманітної кореспонденції на ділянці Київ-Варшава³².

Функціонування залізничної станції сприяло розвитку промисловості та торгівлі. Так, напе-

редодні початку Першої Світової війни на станції Тетерів діяв бетонний завод, який був у власності К.А. Драниці, і виконував замовлення по випуску бетонних виробів і колодязів, функціонувала контора маєтку графа Браницького, бакалійна лавка М.Б. Рахвальського, булочна Ф.В. Ткача та склад-магазин лісу і дров Н.О. Шорель-Хорола³³. При залізничній станції розвивалася і соціальна сфера. Як правило, тут будувалося житло для працівників станції та «постоялі двори» для приїжджаючих осіб. Також діяли церква та однокласна парафіяльна школа. Тут відкрилася і медична амбулаторія, яка обслуговувала працівників станції. Проте, медперсонал не відмовляв і у лікуванні місцевих мешканцям.

На початок XX століття життєформуєчими осередками краю стають сс. Пісківка, Рудня Пісківська та залізнична станція Тетерів. Вони фактично є одним організмом населеного пункту. Проте, у кожного із них існує своє функціональне навантаження. Залізнична станція переймає на себе функції своєрідних транспортних воріт через які здійснюється зв'язок як з іншими регіонами країни, так і Російської імперії.

References

Bilokin' L.O. Piskivka // *Litopys ridnoho krayu: Borodyanshchyna*. – К.: Vyd-tvo Kharytonenka, 2002. – S.278.

Fundukley I. *Statisticheskoye opisaniye Kiyevskoy gubernii*. – CH. 1. – Spb., 1852. – S.31.

Istoriya mist i sil Ukrayins'koyi RSR. *Kyyivs'ka oblast'*. – К.: URE, 1968. – S.220

Istoriya narodnoho gospodarstva Ukrayins'koyi RSR. – T.1. – К.: Naukova dumka, 1983. – S.411-412.

Istoriya Ukrayins'koyi RSR. – T.4. – К.: Naukova dumka, 1978. – S.238.

Pamyatnaya knizhka Kiyevskoy gubernii na 1907 god. – К.: Tipogr. gub. pravl., 1906. – S.112.

Pokhilevich L. *Uyezdy Kiyevskiy i Radomysl'skiy*. – К., 1887. – S.47.

Slovyk ukrayins'koyi movy. – t. 1. – К.: Naukova dumka, 1970. – S.442.

Slovyk ukrayins'koyi movy. – t. 4. – К.: Naukova dumka, 1973. – S.392.

Slovyk ukrayins'koyi movy. – t. 6. – К.: Naukova dumka, 1975. – S.544.

Fundukley I. *Statisticheskoye opisaniye Kiyevskoy gubernii*. – CH. 2. – Spb., 1852. – S.6.

Slovyk ukrayins'koyi movy. – t. 8. – К.: Naukova dumka, 1977. – S.896.

Slovyk ukrayins'koyi movy. – t. 11. – К.: Naukova dumka, 1980. – S.319.

Spisok naseleennykh mest Kiyevskoy gubernii. – К., Gubstatkomitet, 1900. – S.39-40.

Studins'kyy V.A., Verba D.V., Tereshchenko O.V. *Finansy Kyieva: ichtoriya ta s'ohodennya*. – К.: Feniks, 2010. – S.45.

Ves' Yugo-Zapadnyy kray. – К., 1913. – S.467.

Ukrayins'kyu radyans'kyu entsyklopedychnyy slovyk. – T.1. – К.: URE, 1986. – S.642.

³⁰ Український радянський енциклопедичний словник. – Т. 1. – К.: УРЕ, 1986. – С. 642.

³¹ Памятная книжка Киевской губернии на 1903 год. – К.: Киев.губ.стат.ком., 1902. – С. 163.

³² Памятная книжка Киевской губернии на 1912 год. – К.: Киев.губ.стат.ком., 1911. – С. 229.

³³ Весь Юго-Западный край. – К., 1913. – С. 467.